

JOEL LEHTONEN

HENKIEN TAISTELU

KERTOMUS TUNNETUISTA KANSALAISISTAMME

JOEL LEHTONEN

HENKIEN TAISTELU

KERTOMUS TUNNETUISTA KANSALAISISTAMME

 SAGA
EGMONT

Joel Lehtonen

Henkien taistelu

Kertomus tunnetuista kansalaisistamme

SAGA Egmont

Henkien taistelu: kertomus tunnetuista kansalaisistamme

Cover illustrations: Shutterstock

Copyright © 2020 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726307375

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com - a part of Egmont,
www.egmont.com

Ensimmäinen osa

Kleophas Leanteri Petrinpoika onkii ja on hyvä ja hurskas.

Kleophas Leanteri Petrinpoika Sampila, jonka sukunimi oli aikoinaan ollut Nölliäinen, mutta muuttunut hänen kohdaltaan tavalla, josta myöhemmin kertonen, kun taasen muu suku jäi edelleen Nölliäisiksi, syntyi mökinpoikana. Tuosta mökistä tuli sitten torpparivapautuksen aikana talo.

Pieni talo aivan syrjällä maailmasta. Tumma talo painanteessa, jonka toinen rinne loi illoin varjonsa pihalle, ja rinteessä alla lampi, joka oli aina tyyni, musta, pohjattoman syvä ... Lempeä ja alakuloinen lampi, Kleophas Leanterin mieluisin olinpaikka lapsena ja myöhään aikuisenakin, sillä hän oli ahkera onkimies.

Se talo oli kaukana Itä-Suomessa, niin, jossakin Savossa. Saattanen mainita, vaikk'eivät sukuhistoriat tässä tarinassa oikeastaan kuulu asiaan, että Kleophas, kahdesta veljeksestä vanhempi, oli sattunut ystävällisten ihmisten rohkaisuista ja avullakin pääsemään korkeamman opin teille, koska hän osoittautui terävämuistiseksi. Vanhemmat, etenkin äiti, toivoivat hänestä tietenkin pappia, sillä se oli heille ei ainoastaan läheisintä, vaan melkeinpä kaikki, mitä he herranarvosta tiesivät. Mutta kun hän sitten ylioppilaana päättikin kääntyä toisille urille, olivat he valmiit ottamaan vastaan mitä vain herrapoika korkeassa arvossaan heille esitteli; joka tapauksessa poika oli suuri ylennys vanhempain talonpoikaisesta, jopa mökkiläisasemasta.

Hän oli siis terävämuistinen tai hyvälahjainen: oikeastaan kaksi asiaa, jotka yleisesti sekoitetaan toisiinsa.

Lyseossa hän oli enimmäkseen luokkansa ensimmäinen, — pari kertaa vain sattui sellainen ihme, että hän, hyväpäisyttään häpeillen ja säälien lähintä toveriaan, joka kunnianhimoisesti pyrki hänen paikalleen, jättäytyi kokeissa huonoille tuloksille. Kas, tämä oireilee johonkin, joka ei ole lupaavaa: luopua eduistaan! — Muuten hän lienee ollut tasalahjainen, kaikissa aineissa pystyvä, joten ei tietänyt, mitä oikeastaan harrastaa. Hänen ulkonaiseen koulunkäyntiinsä nähden sopinee ohimennen mainita, ettei hän alussa esim. kantanut kirjojaan koulusta kotiin: ei hän menetellyt tällä tavoin ylpeydestä, vaan siksi, että hän oppi kaiken parilla silmäyksellä. Mutta kun muudan toveri viittasi tähän omituisuuteen, alkoi hän kohta kanneskella kirjojaan koulusta kotiin — turhan vuoksi! — No niin, koulussa ei hänellä yleensä ollut mitään muuta vaivaa kuin pienoinen mökinpojan köyhyys, josta hän siitäkin selvisi varsinaista puutetta kärsimättä, sillä hän oli haluttu perheisiin kotiopettajaksi. Hän oli siis kunnioitettu, ja rakastettukin, kun oli nöyrä ja tasaisen lempeä, jopa noissa perheissä kaikkein ilkeimmillekin pojille, jotka tekivät hänelle monenmoista kiusaa, mm. »ampuivat takaluukusta» hänelle, kun hän velvollisuutensa mukaan koetti saada tietoja, joista latina ehkä visaisinta, heidän koviin kalloihinsa.

Niin, rakastettu siellä vanhemman naisväen puolelta. Tyttölapset sen sijaan eivät häneen katsoneetkaan, sen hän tiesi hyvin, tiesi jo aikaisin, yhtä hyvin kuin omat kummallisen rumat kasvonsa. Ne kasvot olivat keltaisen harmaat ja ikäänkuin venähtäneet. Harmaat kuin livekala. Nenä alas suulle valunut, mutta ylhäinen: kyömyinen — roomalaisnenä! Suu oli yleensä merkillisessä kaaressa ylöspäin: se näytti hymyilevän silloinkin kuin hän oli erikoisen vakavalla tuulella; ja milloinka hän ei olisi ollut vakava? Ihmeellistä hymyä! Toinen silmä sulkeutui litteäksi

rakoseksi, kun hän mietiskeli. Sitä paitsi hän oli romuluinen, ja synnynnäiseltä ruumiilliselta olemukseltaan laiha. Niinpä hän ei pyrkinytkään millään tavoin tyttöjen suosioon: siinäkin suhteessa hän siis oli kovin nöyrä, — ainakin pintapuolisesti katsoen: eihän ihmisen ulkonainen käytös ilmaise ihan aina hänen salattua luonnettaan. Sellaista se oli. Hänen täytyi niin ollen käyttää runsas liika-aikansa, sillä urheiluunkaan hän ei ollut innostunut, — merkillistä ja vaarallista kyllä, mikä ei suinkaan estänyt urheilevia tovereita hänestä pitämästä, koska hän oli varsin avulias heille, jopa kuiskasikin joskus tunnilla tuollaisille kovapäisille, vaikkapa sitten syyllisyyttään katkerasti huokaillen; — niin, hänen täytyi käyttää liika-aikansa johonkin, ja kaupungissa hän käytti sen enimmäkseen lukusalissa istumiseen ja lainakirjaston aarteitten tutkimiseen. Kesäksikin hän kuljetti noita lainakirjoja kotiin, jopa osti kirjoja sikäli kuin hennoi isältään rahaa tiukata tai hänellä oli itsellään kotiopetuksesta saatuja pennosia. Varsinkin hänellä oli taipumus filosofiaan vivahtaviin teoksiin, tai paremminkin eräänlaiseen filosofien kunnioitukseen, sitä vakavampaan, kuta mutkallisempia pulmia ja hämäämpiä kysymyksiä filosofit koettivat kerä esille sotkuisista vyyhdistään jonkinlaiseksi järjestelmäksi. Näin keskiluokilla. Ylemmillä hän alkoi lukea varsinaista filosofiaa. »Kuule sinä, Fichte, Schelling, Spencer, täyskanttinen Kant», sanoivat toverit, »mitenkä se olikaan: mikä on se, joka ei ole ollut järjessä, jos ei ole ollut jossakin aistissa, paitsi järki?» Mutta hän ei tästä pilailusta pahastunut: hän rakasti ihmisiä, mutta kunnioitti kuitenkin ajattelua, — eikä tämä ole vähän. Niin, hän kunnioitti sitä niin paljon, että kummasteli suuresti sellaisia lauseita kuin Spencerin seuraavat: »Viimeiset kysymykset ovat selvittämättömiä» ja »metafysiikka on mahdottomuus».

Kaikesta edellisestä aavistatte toki, että hänen sielunsa uinui koulupoikana, ja vielä kauan sen jälkeenkin, voimme lisätä. Se oli kuin tuo hänen kotilampensa, jonka rannalla hän saattoi seisoskella tuntikaudet ongella, — kuin lampi, johon auringon säteinä pääsi muutamina hetkinä ainoastaan kunnioitus kaikkea henkistä kohtaan; muulloin lampi lepäsi varjossa. (Mitä pakinani tällä tarkoittaa, selviää kyllä ei-mietiskelijöillekin!) — Hän oli hyvä, hän oli »vakava ja hurskas ja vältti kaikkea pahaa». Hän oli nöyrä. Niin nöyrä, että kun tuli ylioppilaaksi, ei hänen päähänsä pälkähtänyt esim. aikoa lääkäriksi, vaikka olisi siihenkin luottoa saanut, sillä se ajatuskin olisi hänestä ollut liian korkealle kiipeilevää. Hänelle riitti forstmestari; ja kun hän, kunnan poika ja viisas poika, täten suunnitteli, riitti se herruus isällekin ja riitti myöskin äidin sydämelle. Ainoastaan veli moitti hänen saamattomuuttaan: ruveta jonkinlaiseksi metsävahdiksi. Miksi ei paremmaksi, kerrassaan tohtoriksi. Leanteri vastasi, ensin kierreltyään ja kaarreltuaan, hämmästyneenä siitä, että hänestä näin suuria uskottiin, lopulta, että hän — tuskin jaksaisi nähdä sairaiden tuskia. »No, sitten opettajaksi!» Ei, hän tunsi jonkinlaista suurta edesvastuuta, koska oli kokeillut sillä alalla koulupoikana. »Liikemieheksi?» — Kykenisikö hän — edes erottamaan, mikä oli oikeastaan hänen ja lähimmäisen omaisuuden raja? Veli nauroi: »No, rovastiksi, niinkuin oli alun pitäen aikomus.» — Oh, Kleophas Leanteri huokasi, sanoi pitävänsä itseänsä siihen liian puutteellisena: »Kuinka voisi sokea taluttaa toista ...»

Tämä paljastaneekin jotakin hänen luonteestaan, joka oli ulkonaisessa elämässä ilmennyt kylläkin moitteettomana.

Viksari eli »piru pullossa» lähtee pienelle audienssille.

Kun Kleophas Leanteri oli palvellut kymmenisen vuotta erään tehdasyhtiön forstmestarina eli metsänhoitajana, niin tapahtui eräänä päivänä, että »kun Jumalan lapset tulivat ja astuivat Herran eteen», pujahti myöskin Viksari eli »piru pullossa» sinne viimeisenä häntänä, — viimeisenä, sillä hän oli vaatimaton poika hänkin, mutta melkoisen vikkellä.

Minkä näköinen? Nykyään, jolloin usko taivaaseen, jopa kadotukseen, siis kristinopin perustuksiin, hyvitykseen tai rangaistukseen, on käsittämättömällä tavalla siinä määrin hävinnyt, että tuskin maalaispappikaan uskaltaa aivan häpeilemättä saarnata niistä entiseen aineelliseen tapaan edes kaikkein syrjäisimpien seutujen asukkaille, nykyään olisi kai mauttomuus kuvata sivistyneille paholaista kiemurahäntäiseksi ja sarvekkaaksi, yleensä siten kuin keskiajalla, epäsikiöksi, joka saattoi olla kokoonpantu linnunkynsistä ja naudansorkista, höyhenistä, suomuksista ja karvoista, naamassa pöllönnokka ja ehkä särjensilmät, joista viimeksimainituista onnistuneimmat lienevät erään hollantilaisen maalaamat, jotka turisti saattaa nähdä Louvressa. Ei suinkaan: Viksarilla ei ollut suu vatsan kohdalla, ei korvat takapuolella, joka »sittuu puteliin», kuten Romain Rolland kuvaa, eikä muita tällaisia kauhistuksia. — Kauan on siitäkin kuin pahahenki kuvattiin juhlallisessa Lucifer- tai Prometheus-hahmossa ... Ja ehkäpä kerran tulee aika, jolloin pahetta ei käsitetä minkäänlaisena rumuutena, hyvän ja kauniin vastakohtana, — optimistinen haave kylläkin ... Mutta nykyisin lienee

vielä sittenkin parasta, ja näiden pakinain kirjoittajasta hauskinta, selvennellä henkisten asiain vertauskuvat jonkinlaiseen aineelliseen muotoon, kuten esim. tapahtuu silloin kuin spiritistit, teosofien sukulaiset, vangitsevat valokuvauslevylle vainajien astraaliruumiita: kas, varsin tavallisilta ihmisiltähän nuo ylemmän tason ilmestykset silloin näyttävät, ainoastaan ikäänkuin uimalakanoihin kietoutuneilta ihmisiltä! Mutta tämä paholainen, hän oli paitsi vaatimaton myöskin sellainen, ettei silti halua esiintyä rajattoman naurettavana, ei edes uudessa, nykyaikaisessa muodossa. Hän tuli siis taivaaseen varsin tavallisena, hyvin porvarillisena ihmisenä. Hänellä oli pyöreä pää, jossa ei näkynyt sarvia, ei edes nuoren mullikan sarvenalkuja, vaan sen sijaan takaraivossa ns. äkänystyrä melkoisen kehittyneenä: lienevätkö molemmat sarvet, jotka saattoivat olla hänellä muinoin, ehkä miljoonia vuosia sitten, siirtyneet sinne pikkuaivojen kohdalle ja kasvaneet, yhteen sulautuen, tuoksi etenkin maalaisilla ilmeneväksi »patiksi». Hänen nenänsä oli kyllä hiukan pysty, ikäänkuin kärsämäinen. Häntää ei tietystikään ollut, ei, pois se meistä, ei yölepakon siipiä, ei kavioita, ei sorkkia, vaikka hän hiukan ontuikin; eikä minkään valtakunnan pitkiä kynsiä, ei uimaräpylöitä. Jalassa hänellä oli muuten housut, vähän liian lyhyet ja huolimattomasti rutistuneet housut, ynnä matalat, keltaiset nauhakengät. Muina pukimina, koska kerran taivaassa ei sopine esiintyä alasti, paita, kaulukset, kaikki tavallisen miehen tamineet. Päässä lerkalleen kulunut huopahattu.

Mutta Herra sanoi hänelle:

»Rusta finä tulet?»

Viksari vastasi ja sanoi:

»Minä olen fännnt ja waeltanut nmpäri maan.

Oh, nytpä alamme tässä puhua vanhan Jobin kirjan vanhentunutta kieltä, joka tosin tekee sisällön juhlalliseksi,

mutta, ikävä kyllä, myöskin hullunkuriseksi ja epäselväksi. Paatoksen täytyy olla muodoltaan hyvin yksinkertaista, välitöntä vaikuttaakseen — minuun; muuten se herättää minussa naurua, vieläpä kiusaantumisen tunteen. Puhukaamme siis koruttomasti, sillä tavalla kuin pateettisimmatkin ihmiset puhuvat kuivista arkiasioista! — Mistäkö tulen? Jumalani, miksi sitä kysyt? Sinä tiedät sen ainakin yhtä hyvin kuin minä. Tiedät, että mentaaliolumukseni asunto nykyään on puteli. Ahdas, kova puteli, suuresti samanlainen kuin se, johon Le Sage aikoinaan kuvitteli vangituksi ontuvan paholaisensa, joka, kuten tiedät, on muuten plagiaatti tai kohtuullisemmin arvostellen imitaatio espanjalaisen Velez de Guevaran *Nilkusta paholaisesta*, ja se taas sommiteltu samanaiheisista kansansaduista, jotka olivat aikoinaan niin suosittuja, että tunnettiin kaikkialla, arabialaiskulttuurin alueilta perimmäiseen pohjolaan asti. — Putelissa siis asuu mentaaliolumukseni, ja Parisin kaupungissa. Mutta kuinka niin ollen pääsin tähän eteesi? Sitä en ymmärrä itsekään. Sellainen osittainen vankeudesta vapautumiseni jää tietenkin jumalalliseksi mysteeriksi, lisäpisarana esim. siihen ihmeeseen, että loit paholaiset, langenneet enkelit, ja siis maailmaan pahuuden, voidaksesi sitten pelastaa maailman pahasta. — Edessäsi nyt vain olen, ja samalla kuitenkin pullossa Parisissa, vankilassa, johon seurakseni on toki annettu sanoisinko ainoa iloni, cocktail nimeltä *Kill me quick*, josta seurasta olen sinulle kiitollinen. — Kuinka jouduin pulloon, miksi minut niin ahtaalle kiristettiin ja sekoitettiin tuon juoman nesteisiin: minäkö sen ymmärtäisin, minä, verraten nuori, viisimiljoonaa vuotta, ja luonnostani tyhmä! Niin, olen tosiaan relatiivisesti nuori, melkein kuin juuri jossakin kallionkolossa munasta puhjennut paholainen. Viisimiljoonaa vuotta: vain muutamia surullisen lyhyitä ikuisuuden ajastaikoja! —

Mutta se on ainakin varmaa, ettei minua tällä kertaa pulloon manannut mikään taikuri, kuten äsken mainitsemissani romaaneissa, vaan luultavasti — sinä itse! Suunnilleen samoin kuin aikoinasi kahlitsit myöskin Leviathanin, tuon Vanhan Madon eli Antikristuksen, päästääksesi ne eli hänet sopivassa tilaisuudessa valloilleen. Mutta paitsi tuosta ilosta, että saan olla putelissani juovuttavan nesteen seassa, kiitän sinua myöskin siitä, että minun, kuten nytkin tapahtuu, on lupa silloin tällöin päästää mentaaliolentoni pullosta ja lähteä tehtäviäni hoitamaan, nimittäin ensin tulla tykösi audienssille, esittämään anomuksiani ja saamaan valtakirjaa työhöni.»

En sano, että Kaikkivaltias hymyili, sillä tahdon tosiaan pitää hänet näkymättömänä, niinkuin kunnioitukseni kaikkein vakavinta kohtaan vaatii. Mutta Viksari voi jatkaa esiintymistään kenkineen, hattuineen päivineen, ja puhua kuin ihminen:

»Mikäkö on anomukseni? Se entinen, ainainen, mitäpä muuta: saada johdattaa ihmisiä — kadotukseen. Tehdä heille paha. Kiusata heitä, vietellä heitä. Minun sisälläni palaa voittamaton kapina, unta sallimaton halu levittää edes rahtunen levottomuutta (herätellä ihmisparkoja) — siis tehdä heille ilkeyttä. Sinä sen tiedät, ja sinä tiedät siihen syyn, sinä, näkymätön, joka olet minutkin luonut. — Siis tulen nyt pyytämään, että päästäisit minut pullontulpan alta maailmassakin riehumaan (tännehän olen jo päässyt, mutta vain astraaliolemuksena); anteeksi: en aikonut sanoa riehumaan, vaan ainoastaan pikkuisen potkahtelemaan, pienuuteni mukaan. Enhän ole mikään valtava Mephistopheles, joka koetti tuhota kaikkeuskatseisen Faustin, en se raaka henki, joka himoitsi hänet kirjaimellisesti paistikseen, kuten Berlioz säveltää, en se infernaali hirviö, josta espanjalainen kansantaru Don

Juanista kertoo. Olen vain pulloon suljettu pikku vintiö. Enkä oikeastaan tiedä, onko tuo Le Sagen ontuva sittenkään minulle sukua, — orpanaksi häntä olen ajatellut; — henkinen isä hän kyllä lienee. Jokin sukulainen voi olla myöskin Anatole France, siis ihminen: mutta, kuten sanoin, nykyaikaan paholaisten täytyykin esiintyä aivan ihmisinä, muuten vieteltävät eivät uskoisi heihin. Ja tässä epätietoisuudessani, jossa kieltäydyn omistamasta edes sukulaisia, myöntänen, että aikoinaan saattoi olla minulle sukua, — tosin niin kaukaista, että en enää asianomaista tarkoin muista, — myöskin se pähkinän sisään joutunut piru, jota seppä koetti moukarillaan paukauttaa rikki, mutta sai harmilliset sirpaleet silmilleen, sama, jonka toinen seppä narrasi pyssynpiippuun ja ampui hänet 'tuusannuskaksi', kuten se kansakunta, jonka olet määrännyt toimialakseni, juttelee eräässä sadussaan, joka tietysti on kansainvälinen. — No niin, lopultakin: minulla on nykyään hyvin ikävä. Minä tahdon, minä, joka olen saanut liota pullossani jos kuinka kauan velttouteen, minä tahdon nyt jälleen jonkinlaiseen toimeen. Minun pitäisi nyt saada johdattaa joku kadotukseen. — Mutta mikä on kadotus? Hyvin suuri osa ihmiskuntaa ei usko enää entiseen helvettiin: anteeksi tämäkin sana, joka on sitä laatua, etteivät ammattimiehet, papit, usein sitä käytä, vaan ovat keksineet kauniimpia, esteettisempiä: tuonela, ja sen semmoisia. Mutta ennen: kristittyjen helvetti ei vielä muutamia satoja vuosia sitten ollut vähemmän raisu kuin esim. muhamettilaisten, jossa uskottomilta poltettiin nahka karrelle, ja kun se oli tapahtunut, varustettiin aina uudella nahkalla, joka jälleen kärvennettiin pilalle, iankaikkisesti; eikä tässä löylyssä kiljuville annettu kurkkuun muuta kuin kamelinlantavettä. Niin, vielä sellainenkin kuin Michelangelo maalasi sikstiniläisen kappelin alttariseinään helvettiinä kidutuskohtauksia, joita rahanahnas runoilija

Pietro Aretino väitti muuten porttolakohtauksiksi. — Mitä siis puhuakaan pakanain helvetistä! Ja — samalla kuin helvetti on menettänyt metafyyllisen loistonsa, on taivaskin sen menettänyt. Jos alkaisin johdannoksi pakanuudesta (jonka käsitykset, vaikka vain toisessa muodossa, siirtyivät kristin- ja muhametinoppiin, — ainoastaan juutalaisuus lienee niistä puhtaampi), niin nykyaikaisesta sivistyneestä käsityöläisestäkin tuntuisi skandaalimaiselta Olympos, jossa jumalat kauneudessaan hallitsivat, järjestivät ihmisille sotia, harjoittivat haurellisuutta, jne. — Entäpä sitten Valhalla, jossa kulautettiin väkevällä oluella alas läskinpalasia, joita leikattiin elävänä ympärijuoksentelevasta taivaan siasta. Turhalta toivolta tuntuisi hänestä myöskin Allahin paratiisi, jossa, kuten koraani kertoo, saa juoda viiniä sellaista, ettei siinä ole tippaakaan alkoholia, mutta juovuttaa kuitenkin, (— mikä mainio keksintö monille raittiusmiehille, ajattele juopumusta, josta ei seuraa edes minkäänlaista kohmeloaa), ja lisäksi siinä taivaassa kuhisee huureja, jotka ovat aina nuoria eivätkä muutu koskaan äideiksi. Liian hyvää, joka ei ole pitkään aikaan mennyt lukemattomiin muhamettilaisiinkaan. Eikä lukuisiin kristittyihin mene enää edes heidän nykyinen oma taivaansa ... Ei, seesteisemmät olivat toki ne autuaat metsästysmaat, joilla Gitše Manito antoi apachin samota puhvelien poluilla, — parempi tätä kristillistä autuuttakin, joka nyt on ympärilläni ja joka olisi varmaankin tarkoin ajattelevalle ihmiselle — ikävä. Mitä täällä taivaassa on? Minä en näe täällä oikeastaan mitään ... Tiukasti pohtien: maksaneeko vaivaa tätä edes kuvitellakaan? En näe täällä, se on totuus, ympärilläni 'herranlapsiakaan'; en edes Anatole Francen, tuon lapsellisen optimistin, enkeleitä, joiden siivet hänen väittämänsä mukaan tarvitsevat silloin tällöin naftaliinia tai pippurijauhetta koiperhosia vastaan. Ei, tämä ei suoraan

sanoen tyydytä paljon ketään, mistä seikasta ehkä vielä vähän tuonnempana. — Ja jos ei ole taivasta, ei ole helvettiäkään: molemmat ovat välttämättömiä toisilleen, ja niiden asukkaat samoin toisilleen ...»

Jos sanoisin, että Jumala hymyili, — mutta sitä en sano, — niin sanoisin, että hän hymyili tyynesti ja alakuloisesti, ja vastasi:

»Erehdyt. Menepä esim. siinä maassa, joka on toimialaksesi määrätty, talonpoikien, terveen maalaisrahvaan pariin, niin huomaat erehtyneesi. Tai mene katolisiin maihin, Baijeriin, Calabriaan, Kastiliaan, niin, mene Yhdysvaltoihin, tai, kuten jo sanoin, vain Savoona tai Hämeeseen: totuus on, että enemmistö siellä vielä paljonkin uskoo haudantakaiseen rangaistukseen, — ja tulee siellä ehkä aina siihen uskomaan.»

»Myönnän», virkkoi Viksari, »mutta myönnän — epävarmasti, niinkuin kaiken muun. Varmempana pysyy, että minun, kieltävänä henkenä, on mahdotonta olla hiukan väittämättä tuonkin uskon ikuisuutta vastaan, enempää kuin olla juuri uskomattakaan. Miltä tuntuisi, jos pahan heimoona kuuluva täysin myöntäisi todeksi Jumalan laitokset? Tai miltä, jos hän myöntäisi täydellisen kieltämisen mahdolliseksi äärettömien mahdollisuuksien kaikkeudessa? — Minä siis osittain myönnän ja osittain kiellän ikuisen kadotuksen; samoin kuin itse tämän taivaankin, jota muuten monet epäuskoiset pitävät, kuten äsken vihjasin, ikävänä paikkana, kun eivät tyydy pelkkään harppujen ja huilujen soittoon tai seurusteluun lukemattomien sellaista ihmisten kanssa, jotka he maailmassa kokivat hurskaiksi, mutta — melkoisen ilkeiksi: sillä eihän kukaan ihminen ole mallikelpoinen ... Minun täytyy kerta kaikkiaan olettaa, että saattaa olla mahdollista, ettei ole taivasta, eikä siis helvettiäkään. Mitä olisi taivas ilman helvettiä? Valo ilman varjoa, lämpö ilman pakkasta: ei

siis laisinkaan valoa ja lämpöä; eihän ole onnea ilman onnettomuuden tarjoamaa vertauskohtaa. Kaikki on relatiivista tässä kovin epätäydellisessä kaikkeudessasi. Enkä ole täten ajattelevana aivan eilisen teeren poikia, enkä suinkaan pääsyyllinen. Tiedät paremmin kuin minä, että itse judeismikin, kristillisyyden ahdastajuinen isä, myöntää, että lopulta Jumala vetää kaikki kadotetut ylös *Gehinnomista*, ikuisesta kadotuksesta, pesee heidät, pukee ihaniin vaatteisiin ja vie autuuteen. Näin selittää ainakin *Talmud*. — Mutta mikä olisi kadotus, joka ei ole iankaikkista? Ei kerrassaan mitään. — Kuitenkin minä olen kaikessa vähäisyydessäni keksinyt helvetin paikalle uuden. Sen nimi olisi tyytymättömyys, ja se olisi jo elämässä; sillä olisi mm. se hyvä puoli, että se soveltuisi rangaistukseksi kaikille nykyajan ihmisille, niin epäuskoisille, jopa ateisteille, kuten uskovaisillekin.»

»Silloinpa saanet melkein kaikki ihmiset kadotukseen», olisi Herra hymyillyt, jos ruumiittomana olentona olisi voinut hymyillä. »Lapseni ovat kovin tyytymätöntä lajia. Nekin, joille olen rajattoman hellästi kylvänyt onnea, ovat tyytymättömiä miltei aina, — ikävöivät enemmän tai vähemmän alinomaa jotakin lisää ...»

»Älä sano, älä sano niin», väitti Viksari. »Mitä on oikea tyytymättömyys? Jaksako todella tyytymätön enää elää? Ja kuitenkin näet, että maapallon pinnalla juoksee ja touhuaa miljoonittain, tai käy kainalosauvoilla, ja ryömii jalattominakin — eläen yhä. Vai väitätkö, että 999 ihmislasta 1000:sta tekisi itsemurhan tai nääntyisi väkistenkin kuolemaan tyytymättömyydestä? Sehän olisi suunnatonta liioittelua; ihmiskunta lienee valtavalla enemmistöltään kuitenkin 'terve', elinvoimainen, vaikkapa tyytymätön. — Ei, oikeita tyytymättömiä on mielestäni sangen vähän; olet todellakin luonut ihmislapsesi sitkeästä savesta! — Siinä pienessä piirissä, jonka jäsenien viettelyn

olet oikeamielisen maailmantuomion toteuttamiseksi antanut minun asiakseni, en tällä kertaa tiedäkään kuin yhden ainoan, jota minun vähäisillä voimillani kannattaisi kypsyttellä siihen täydelliseen tyytymättömyyteen, jota sanoisin kadotukseksi. Hän on Kleophas Leanteri Petrinpoika Sampila, ei ylioppilas Alcalán yliopistosta, se, josta esim. Le Sagen *Ontuva paholainen* kertoo, joskin hänellä merkillisestä sattumasta on hiukan samanlainen nimi, vaan suomalainen forstmestari ...»

»Minunko Kleophas Leanterini ...»

»Ei Usin maalta, eikä edes Uusimaalta, vaan kauempaa, metsäkulmilta», keskeytti Viksari julkeasti.

»Hänkö, joka on vakaa ja hurskas ja Jumalata pelkääväinen, joka välttää kaikkea pahaa.»

»Oh, jälleen tuota vanhanaikaista puhetapaa ja kieltä!» naurahti pikku Viksari. »Myönnän kyllä, että hän on hurskas, siis nykyaikaisessa merkityksessä kunnan mies. — Mutta turhaanko hän pelkää Jumalata? Etkö ole piirittänyt häntä, kuten vanha runokuva kuuluu, hyvyydellä, eli siunannut hänen käsialaansa? Hän on elänyt tähän asti melkoisen syrjässä, suorastaan metsässä. Aikuiseksi päästyään hän on seurustellut enimmäkseen vain maaseudun taloissa ja tölleissä. Hän on säästynyt pahalta. Lyseo, jota hän kävi, oli maaseutukoulu, niin sanoakseni nurkkakoulu, jossa jo yksinomaan ankara kuri olisi estänyt hänet kaikista lapsuuden- tai nuoruudenaikuisista kommelluksista, — elleivät hänen vakaa, harras taikka paremminkin hidasliikkeinen luonteensa, hänen hengenlahjainsa tasaisuus ja kohtalainen, vaikk’ei runsas toimeentulo, jonka uutterat ja hiljaiset isä ja äiti ja ne herrasperheet, joissa hän palveli kotiopettajana, olisi torjuneet hänen kimppuunsa pyrkivää pahaa. Pahoilta naisilta hänet muuten suojeli yksinomaan rumuuskin. Sitten, valmiina metsäherrana, hän on, kuten sanottu,

elänyt syrjässä, milloin kotimökissään, josta on tullut talo, tai virkatyössään, — lueskellen lomaaikoinaan sitä ja tätä tai onkien lampensa ahvenia. Ei oikein kannattane puhua siveellisistä avuista silloin kuin ne eivät ole joutuneet koetukselle: samaa kuin kiitellä jonkin varakkaan perheen hyvin vartioidun tyttären tai pojan pohjimmaista siveyttä! Niin on nyt metsänhoitaja Sampila elänyt melko ajat kotitalossaan maalla, ainoan veljensä luona; vanhemmathan häneltä ovat äskettäin kuolleet. Hän on ollut, hidasverisyytensä ansiosta, kuin kynnetty toukopelto, johon ei ole vielä kylvetty, — ei ainakaan vihamies kylvänyt mitään. Hän ei ole nähnyt paljoakaan maailmassa. Hän on kuin paperiarkki, jolle ei vielä ole kirjoitettu; hän on kuin avaamaton kirja. — Mutta, tiedäthän: nyt hän on päässyt hitaassa kehityksessään niin pitkälle, ettei ymmärrä, miten olla ja eleä, koska — kaipaa nähdä maailmaa! Hän luulee kylläkin olevansa ruumiillisesti sairas, ja onkin sitä tavallaan, mutta vain kaipuusta nähdä, tutkia, saavuttaa kokemuksia. Ja siksi hän on luovuttanut, (muuten hyvin kohtuulliseen, melkein narrilliseen hintaan) veljelleen osuutensa taloon, veljelleen, joka piakkoin myy talon ja alkaa etsiä parempaa onnea eräässä maaseutukaupungissa laiskana osakehuoneiston omistajana. Ja tämän tehtyään on Kleophas Leanteri matkustanut ulkomaille, muka terveyttään parantamaan tai virkistymään, ensinnäkin Pariisiin, mutta aikoen Italiaan, Espanjaan, Marokkoon, Egyptiin, Herra (siis sinä) tiesi minne. — Salli minun pompata heti Parisissa pullosta hänen kimppuunsa. En tarkoita, iskeä törkeästi kuin alkoholistin kimppuun, sillä sitä hän ei ole, enkä minä tarvitse sellaista primitiiviä vieteltävää; mutta tarttua häneen hiukan vaarallisemmalla tavalla, myrkyllisempänä sitäkin väkevää alkoholia, jonka sisässä mentaaliolentoni asuu. Muuten minun on tässä turha mainitakaan, että astraaliolentoni asuu eräässä

kaljatehtailijassa, jolla on tietenkin sama nimi kuin minullakin. — Niin, koetellaanpas jälleen voimiamme, sinä, sopusointuinen, ja minä, epäsointuinen, — kaikessa sovussa, samaan yhtenäiseen dualismiin, samaan sointuvaan disharmoniaan ikuisesti kuuluvina. Anna hänet minulle — kylvypelloksi! En pyydä, että ojentaisit kätesi ja rupeisit hänen tavaraansa tai luihinsa ja lihaansa. Sillä mitä tavaroita hänellä olisi? Vain uudet vaatteet, jotka hän on nyt ostanut, kohta, kun sai neljäksi kuukaudeksi virkavapauden, ja isot laatikolliset kirjoja, jotka hän on suurella vaivalla itselleen hankkinut. Muut tavarat: hän on todellakin niin hurskas, ettei niitä kaipaa. Ei hänellä ole 7000 lammasta ja 3000 kamelia, 500 paria kantakirjasonneja, ei 500 aasia, eikä paljon perhettä: siihen perheeseen kuuluu hän yksinään. Ja nuo kirjatkin — tuo hänen tuloihinsa nähden sievoinen määrä kirjoja: niiden katoamista esim. tulipalossa hän ei surisi enempää kuin muunkaan paperin, koska hän on ne lukenut, eräät niistä turhantarkasti moneen kertaan. Siis hänen omaisuutensa on ainoastaan uudet vaatteet ja kirjat, ja lisäksi isältä peritty kömpelö partaveitsi, pikku koneita, matkalaukku ja muutamia tuhansia rahaa, joista hän maksaa osan nyt viransijaiselleen. Muuta hänellä ei ole: ehkä tautologiaa kerrankin välttääksesi olet varustanut tämän onnelliseksi tekemäsi juuri tällä tavoin. — Ja kannattaisiko ruveta hänen luihinsa ja lihaansa? Hän on paremminkin laiha, eivätkä hänen luunsakaan ole vahvat. Liha? Kasvojen hipiäkin on kuin kapakalan. Eikä hän sitä valitakaan. — Mutta anna minun käsitellä tätä hurskasta tavalla, joka sopii nimenomaan häneen, mutta jonka mielelläni pitäisin vielä omana tietonani, — no niin, kuten sinulle mikään voisi olla tietymätöntä, sinulle, jonka on täytynyt ennakoita tietää, mitä kaikkea pahaa ylin esimieheni Saatanakin, jonka loit ja annoit erehtyä, tekisi maailmassa. — Koetan parastani,

vähäpätöisenä korpraalina vain erään hänen kenraalinsa, Barbuelin, divisioonassa, hänen, jonka *Mustaan raamattuun* uskovat ihmiset sanovat ilmestyvän heille iloisen sianporsaan hahmossa, leikillisenä ja auttavaisena.»

»Miten aiot menetellä?»

»Tarkoitukseni on näytellä hänelle sitä, jota ihmiset eräällä tavalla yleillen sanovat elämäksi, ikäänkuin filmissä, jossa sensuurin sakset ovat käyneet, se vain erona, että minä leikkaan pois vaarattomat kohdat, hiljaiset, siivot ihmiset, ja sinkautan heijastimesta räikeän valon keskolaisten ja mallikelpoistenkin viallisiin puoliin, — esitän kaiken harkitusti episodeina, joilla ei ole liioin yhteyttä; tuloksesta toivon hajanaista, ääriviivatonta niinkuin aika, jota maapallo nykyään elää, mutta niin rikkaudellaan sekaannuttavaa, että se riittää murskaamaan sellaisen näennäisesti siivon olennon kuin Kleophas Leanteri Sampila. — Mutta me resoneeraamme nyt liikaa: meidän laatumme kuuluu toimia! Lyhyesti: anna nyt vain Kleophas Leanteri minulle, mitämaks hän luopuu sinusta kasvojesi edessä, itsellesi kiitokseksi ja kunniaksi, kuten Kristuskin todistaa sinun saattavan tehdä: Joh. 9 luvun 3:s värssy.»

»Minulle kiitokseksi ja kunniaksi», olisi Herra toistanut, jos voisimme yhä edelleen kuvitella, että hän hieroisi kauppoja pahuuden kanssa. Ja Hän sallei Viksarin toteuttaa aikeensa.

Silloin Viksari palasi Herran tyköä maailmaan.

Mikä tauti Kleophas Leanteria vaivasi ja kuinka hän antoi itsensä viimein maailmassa liikkua.

Kleophas Leanteri Sampila (vietettyään valmiina virkamiehenäkin melkein kuhnustelevaa elämää, kulkien virkatehtäviensä lomassa kuin torkkuen, syöden matkoilla enimmäkseen mannapuuroa ja kotona perunoita silavakastikkeen kanssa, paitsi nyt ahvenia, joita istui lammellaan onkimassa, milloin ei päivälläkin lueskellut, jopa kaikki yöt, illasta aamuun), hän, joka on maailmasta jotakin aavistellut, mutta ei mitään järjestelmällisesti huomioiden; hän, jonka sielu on vielä kuin lampi, jossa jäät sulavat ilman tuulia, saati sitten myrskyjä, paikalleen; tuo sielu, joka on elänyt omassa ahtaudessaan ja syvyydessään; — niin, hurskaaksi ja vakaaksi kuviteltu Leanteri, joka suhtautuu yhäti Aristoteleeseen yhtä suurella kunnioituksella kuin mikäkin keskiaikainen skolastikko; aprikoii Platonin hellenismiä kylläkin nykyaikaisena miehenä, mutta pitää kumminkin, kristittynä ja köyhänä rahvaanlapsena, Sokratesta kaikkein korkeimpana filosofina; mutta sekaantuu Aristofaneen *Pilvistä*, jossa Sokratesta pahoin ilkutaan. (Mitä hän sitten ajatteleekaan Aristofaneen, harmoniseksi väitetyn klassillisen ajan Voltairen, *Lysistratasta*? Hänen hiuksensa nousevat pystyyn, kun hän sitä häpeäkseen muistelee: hän kauhistuu sitä rappiota, jota hän ei ollut pakanuudestakaan aavistanut, pakanuudesta, jossa hänen mielestään kuitenkin on niin paljon — hyvää.) — Theokritoksen hymni

Ptolemaiokselle tai hänen runokuvauksensa muinaisesta suurkaupungista Aleksandriasta ja silloisista toriakoista ja taikoja tekevästä naisista jäävät häneltä huomaamatta Sofokleen ja varsinkin Aiskhyloksen jylhän kohtalotraagillisuuden rinnalla. Niin, ajatuksen punaiseen lankaan palatakseni: hän, jonkinmoinen klassillisuuden anakronismi, joka mieltyy Vergiliukseen enemmän kuin tietää nauttia Iliaasta ja Odysseiasta tai Horatiuksesta, jonka näkemys on hänelle alempi aste; hän, joka huomaa Shakespearessa etenkin syy- ja rangaistuspuolen ja josta Johnson ei tosin ole irvokas — sillä irvokkaaksi ei hän toki tahdo sanoa ketään, vaan nerokas liioittelija, jolle tavallisen ihmisen täytyy antaa anteeksi, niin, oppia hänestäkin — kurittamaan itseänsä; hän, joka jaksoi lukea kahteen kertaan Goethen *Vaaliheimolaiset*, — ja siihen häneltä meni kuukausi ja vielä toinenkin, sillä hän todellakin luki sen; hän, josta Lessing on ihanteellista, kasvattavaa runoutta, mutta joka säikähtää Voltairea, jota vastoin Rousseau hänet haltioi, vaikka tuo filosofi ei tosin, niin sanoaksemme syntisenä ihmisenä, nähtävästi kyennytkään noudattamaan oppejaan; hän, jonka Renan on saanut vähän väliä oikein protesteeraamaan; mutta vieläkin peloittavampi kuin hänen jumalallinen ihmisenpoikansa on hänestä ollut Papinin Ihmisjumala, joka säilyttää, vaatii ristin meidän kannettavaksemme ... Mutta kaikkein useimmin ja hartaimmin hän on lukenut Leo Tolstoita; hyväksynyt Emersonin ilomielin; »ottanut» Ibsenin aivan vilpittömästi kunnioittaen hänen vertauskuviaan; jota vastoin hän säälii Strindbergiä; mutta tutkii vakavasti Romain Rollandia. No niin, hiljalleen asiaan: Kleophas Leanteri, joka on aina kaiken lopuksi nöyrästi turvautunut evankeliumiin, mutta johon lienee, joskin hyvin hitaasti, sittenkin syöpynyt pisara Jeesus Siirakkia: hän on nyt antanut itselleenkin vapautta! Antanut toteutua ensinnäkin sellaisen merkillisen unelman,

että jossakin olisi paljon sinisempi taivas kuin hänen kotimaassaan, — tuo ihmeellinen taivas, jota kirjat yleensä niin suuresti ylistävät. Tai valtava, kaunis meri, — toista luonnetta kuin hänen rauhallinen, mutta tumma lampensa. Niin, autuaampi aurinko, ja ihmiset, helpompien ilmastonehtojen mukaan, iloisempia. Jne. Hän, joka on uskollisesti vaalinut vanhempansa haudan rauhaan, on nyt ottanut itselleen oikeuden kokeilla: matkustaa katselemaan niitä paikkoja, jotka hän jo kirjoista osaksi tuntee. Hän on myynyt melkeinpä hernerokkaan pienen maatilaosuutensa, jättänyt isonlaisen kirjastonsa veljensä hoiviin ja lähtenyt matkalle.

Mutta tämän kaiken hän teki vähän kuin tietämättään, nimittäin luullen itseään sairaaksi.

Mikä oli sitten hänen tautinsa?

Se on omituinen, merkillinen juttu, — niinkuin yleensä kaikki vakavat taudit. Selostan sitä seuraavasti:

Hänelle oli viimeinkin alkanut tulla niin yksinäistä siellä syrjäisessä pikku talossa. Hän oli esim. huomannut, ettei hän voinutkaan enää täysin puhella veljensä, maamiehen, kanssa. Isän ja äidin kanssa se vielä oli jollakin tavalla käynyt päinsä, mutta he olivat nyt lähteneet pois maailmasta. Siitä oli hänelle tullut haikea suru, tukahduttava tuska ... Metsäkin, joka oli hyvän osan vuotta hänen työpaikkansa, muuttui viime keväänä yht'äkkiä hänelle omituisen lohduttomaksi, niin, toivottomaksi: se alkoi tuntua liian suurelta, liian autiolta, — hän ei löytänyt siitä enää juuri sitä, mitä hän epämääräisesti kaipasi.

Mitä hän sitten kaipasi?

Elämää: kauhukseen hän viimein huomasi, ettei hän, vaikka olikin jo koko joukon yli 30:n (miten monta vuotta, se on yhdentekevää tässä kertomuksessa, joka ei ole psykologinen) — huomasi, ettei ollut vielä — saanutkaan elämää ...

Ei hän toivonutkaan »hienohelmojen» seuraan (sitä sanaa hän punehtuen itsekseen käytti): hm, se kai olisi aina hänelle mahdottomuus, hän oli niin kovin ruma. — Mutta hän kaipasi jotakin — muuta elämää. — Hän samoili nyt metsissään ikäänkuin olisi sinne eksynyt, tai kuin olisi ollut sinne ajettu, karkoitettu. — Hän ikävöi myöskin kamarissaan, nääntyi niin, ettei voinut enää lukea, vaan teksti sakeni hänen päässään jonkinlaiseksi massaksi. Hän ei saanut enää unta ... Ja lampikin ikäänkuin — puuttui elämää.

Hän tunsu viimein olevansa sairas. Se tapahtui oikeastaan ensi kertaa hänen elämässään.

Hän meni läheiseen kaupunkiin, kotikaupunkiinsa, lääkäriin:

»En tiedä, mikä minulla on. Olen luultavasti jollakin tavoin hermostunut», sanoi hän häpeilevästi.

Lääkäri katsahti häneen nopeasti, käski hänen paljastaa laihan rintansa, koputteli sitä, kuunteli sitä torvellaan, koputti taas kuin tikka lahoa puuta, kuunteli korvillan, ja julisti: »Aijai, tuollainen hehku poskissa! Keuhkotauti!»

»Keuhkotauti?» — Kuinka se nyt sellainen? Kleophaan kotiperheessä sitä ei ollut, ja hän tiesi varmaan, ettei suvussakaan: hän oli sen monesti kuullut vanhemmiltaan — tiesi kyllä varoa sitä vaarallista tautia.

Murheissaan hän kyllä oli, mutta meni varmuuden vuoksi vielä toiseen lääkäriin. Tämä kuulusteli, tutki Kleophasta; toi pitkän lasiputken ja pari lyhyempää, sai rakkaan aineensa, keitti ja kuumenteli sitä, ravisteli sitä, tähysteli, tirkisteli, kuumensi uudestaan, tiivisteli, tislaili, värjäili, painui pöytänsä ääressä kumaraan ja syventyi sanattomiin mietteisiin, joita kesti kymmenisen minuuttia. Viimein:

»Sokeritauti, forstmestari ... Ehkä Karlsbadiin Saksassa ... No, mutta tulkaa kuitenkin luokseni vielä uudestaan kolmen päivän kuluttua ...»

Siis sokeritauti tällä kertaa. Kuolemanhätä herätti Kleophaassa ajatuksen, joka olisi ollut hänelle ennen suorastaan suunnatonta: parantoloihin, ulkomaille, — hän, Kleophas Leanteri.

Mutta kun hän kolmen pikimustan päivän kuluttua palasi tämän lääkärin luo, odotti siellä ilosanoma:

»Ei se sitä ollutkaan! Tein, suoraan sanoen, väärän diagnoosin, olen nyt lukenut asiaa tarkemmin. Tämä onkin — munuaistauti.» — Siinä se ilosanoma oli. »Täytyy nauttia vain maitoa, ei lihaa yhtään, — eikä pirtua yhtään.»

Kleophas munuaistaudissaan nauroi, mikäli hän yleensä osasi nauraa: hän pirtua, hän, jonka parhainta herkkua oli maitoonkeitetty kala! Ja hänen taudissaan hän ei saanut syödä lihaa. Hyvä, ettei tämä tohtori kieltänyt jotakin pahempaa: samaa, jota lääkärit vielä Ludvig XIV:n aikana käyttivät reumatismilääkkeenä, nimittäin nuoren tytön pssaa, kuten sen ajan luotettavat kirjailijat kertovat.

Kleophas Leanteri kävi vielä (silloin hän tosin jo oli matkalla ulkomaille, nimittäin Helsingissä) toisissakin lääkäreissä: »Anemia, senhän näkee teidän ihostannekin.» »Ei anemiasa, vaan liian paljon valkeita verisoluja, joskin punaisia aivan tarpeeksi, ja valkeat ja punaiset erinomaisessa prosenttisuhteessa toisiinsa. Täytyy ruiskuttaa teihin seerumia.» »Ei suinkaan anemiasa, vaan vika hermostossa: hermosairaalaan, en tarkoita mielisairaalaan, vaan hermosairaalaan.» »Jonkinlaista rupulia, ehkä sikotautia, sitä nyt ei oikein tiedä kokeilematta, mutta kulkutautisairaalaan ei ole tarpeellista mennä, vaan meidän yksityissairaalaamme.»

Lopultakin Kleophas Leanteri teki sen murheellisen johtopäätöksen, että lääkäri on ihminen eikä yleensä voi parantaa muita tauteja kuin niitä, jotka eivät ole kovin vakavia, eivätkä siis tauteja; joten hän jatkoi matkaansa ulkomaille. Hän oli lähtenyt maalta kenenkään tietämättä,

ettei saisi hävetä tätä pöyhkeyttään, ja Helsingissä hänellä ei juuri tuttavia ollutkaan.

Lähtö tapahtui varsin myöhään syksyllä sinä vuonna, joka on vuosi 1929. Hän on kulkenut yli Itämeren, joka sattui myrskyämään niin, että hänet valtasi mitä suurin kunnioitus merimiehen sankarillista elämää kohtaan, ja samalla ikäänkuin kaipuu lammelleen, jonka onkijaksi hän vielä tunsi olevansa luotu. Niin, meri oli hänestä tosiaan valtava, ja — tyly lumisine rantoineen, sillä laivassa ei ollut oikealla takalla varustettua huonetta, minne painautua, vaan hiukan kosteanmakuiset hytit, ja sitten nuo yhteissalongit, joissa hän ei paljoakaan oleskellut, koska kainoudessaan suorastaan vavahteli matkustajain seuraa. — Sitten hän on nähnyt Lübeckin, jossa oli jo vihreää, lumisten rantojen jälkeen. Mutta vielä enemmän kesää, aurinkoa hän tiesi saavansa etelämpänä, saavansa tuota aina kiitettyä ihanaa etelää! — Hän on nähnyt Lübeckin Maariankirkon, jonka kaamea kuolintanssi hänestä on tuntunut omituisella tavalla tyydyttävältä, nähnyt Pyhän Hengen hospitaalin, jonka »kunniallisten köyhien» ahtaat karsinat vaikuttivat häneen vieläkin kummallisemmin: jotenkin hänen surkuttelunhaluaan tyydyttäviltä. Niin, hän on nähnyt Hampurin tyhjän jättiläissataman, yhden maailmansodan tyhjästä tuloksista; torkkunut istuallaan junassa vaatimattomassa luokassaan öisellä matkalla Kölniin, säikähtänyt aamun sadetihkuisessa hämärässä Ruhrin alueella kuumottavia lukuisia tehtaita, ei niin paljon siitä syystä, ettei tehtaitten piipuista noussutkaan sauhua, vaan siksi, että ne olivat tehtaita, hänestä, metsässä ja lammella eläneestä, jonkinmoisen ihmisen alennustilan ilmauksia; hän on roikkunut terhakkain, järjestyksestä piittaamattomain ranskalaisten seassa vielä Ruhriakin synkempäin noentahrimain Belgian ja Ranskan masuuniseutujen läpi Pariisiin, — siis päässyt vihdoinkin

kiitettyyn, aurinkoiseen etelään! Parisissa hän on sitten ajanut nokiselta Gare du Nordilta sotkuisten katujen läpi ja poikki Seinen, johon kuvastuvat tulet hän tuntee kirjallisuudesta, mutta jotka sittenkin nyt näyttivät hänestä — vain tulilta; hän on joutunut pieneen hotelliin, jonka on tiedustellut junassa eräältä virkamiehen näköiseltä ranskalaiselta (hän osaa kyllä kieliä useitakin melkoisesti, kun vain uskaltaa sovittaa ulkoa opittuja sääntöjään käytäntöön); ja hotellissa hän on puhdistautunut tämän valtavan matkansa tomuista, ja rientänyt sitten heti katsomaan aurinkoista etelää, — katsomaan elämää, ynnä ensiksikin vähän aterioimaan (pitkänlaisen paaston jälkeen, sillä Hampurin—Kölnin junassa hän vielä söi maalta ottamiaan kuivuneita ja härskiintyneitä voileipiä) — oikein herrastavalla aterioimaan erääseen paikkaan nimeltä Café du Dôme, joka on meilläkin hiukan tunnettu viimeaikaisista suomalaisista matkakuvauksista.

Ah, tunteeppa hän Le Dômeen, joksi tuota kahvilaa myös sanotaan, — koti-ikävääkin, nostalgiaa, kuten täällä ulkomailla tuntui ikäänkuin sopivalta ajatella, nimittäin ajatella vieraskielisellä sanalla. Hänen mieleensä johtui nyt liikuttavana eräs anekdootti, joka tiedetään Eino Leinosta, nimittäin että runoilija olisi kerrankin ulkomaille matkustaessaan vuodattanut jo Itämerellä kyyneliä — ikävästä Suomeen.

Kleophas Leanteri yhtyy Parisissa tietysti — suomalaisiin.

»Terveisiä täältä aurinkoisesta etelästä», suunnitteli Kleophas Leanteri jo postikorttia Suomeen veljelleen, — eikä tämä sanamuoto sattunut poikkeamaan varsin tavanomaisesta, — kun kulki hotellistaan sinne päin, missä ajatteli Le Dômen olevan, tutkittuaan jo kotona matkakuvausten mukaan seutua Brockhausin leksikosta, tämän jättiläiskaupungin kartasta. Etsimistä siinä kuitenkin vielä vähän oli, samoilemista harmaan taivaan alla bulevardilla, jossa tuuli rajusti ja kylmästi lennätteli ilmoihin pölyä, hiekkaa ja melkeinpä kivensirpaleita. Pimeä ilta. Jotakuinkin heikosti valaistut talot ... kylläkin melkeinpä isommat kuin Helsingissä. — Tuolla se sitten tuli, se ihmeellinen kahvila, sen nimen saattoi lukea sähkölampuista sommitelluista kirjaimista, ja Kleophas »aavisti» sen muustakin sähkövalaistuksesta, joka loimusi niin punaisena, että silmiin koski, punaisena kuin Barnengenin kirjoituspune, — tulenpalavana kuin helvetti, ellei Kleophas Leanteri olisi kainostellut ajatella näin räikeää vertausta. Mutta kyllä se valaistus koski silmiin! Mutta, ajatteli hän: — Sehän on — elämää, nuokin sähkölamput ...

Ja sitten hän istuu, läpäistyään vyöryvät autojonot, joiden bentsiinihaisu tukehduuttaa hänen nenäänsä (tuota nyt hieman pitkältä näyttävää kotkannokkaa) jossakin pienessä kahvilassa, jossa käy sellainen huuto, ettei kuule omaa ääntänsä, — no niin, hänen äänensä ei olekaan hyvin kova; huuto ja nauru, ja mekastus ja räkättely, ja kirkuna, ja taas

huuto, ja monenmoinen ärjyntä, ja lasien ja lautasiesten kilinä; ja tupakansavua niin, ettei näe mitään kuin julkeita, luultavasti köyhiä, ja maalattuja, ja luultavasti surkuteltavia naisia, joita hän — ajatuksissaankin pelkää; ja siellä on ilma, joka tukehduuttaa paksuudellaan; ja saatuaan annoksen, johon kuuluu palanut leipäviipale ja sen päällä kaksi ihramakuista, hiukan palanutta kananmunaa ja joka sitten, — tosin mukaanluettuna pienehkö olutpukki, johon hän ei koskekaan, — maksaa aivan rajattomasti suomalaisiin hintasuhteisiin verraten, etenkin, kun kyyppari-kiskuri kiristää häneltä viisisataa prosenttia yli määrätyn kymmenen prosentin, josta hän on kuullut Suomessa puhuttavan ... Ja viimein tämä suomalainen tulokkaamme (jonka pitkä ja harmaa naama, hiukan suulle valunut kotkannokka ja ylöspäin kaartuva ja nyt naurua yrittelevä suu ei muuten mitenkään herättänyt Le Dômessa huomiota, sillä kulkihan tuossa tungoksessa oikea indiaanikin, jonka isot, keltaiset ja epäjärjestyksessä ristiin menevät hampaat irvottivat kuin risuaita, indiaani, joka kaupitteli käärmeennahkaa ja jota kuuluttiin mainittavan nimeltä *le mangeur de serpents*, käärmeensyöjä, vaikka hän tietenkin oli käärmeenmyyjä, *le vendeur de serpents*; — ja istuihan tuossa Kleophaan vieressä luultavasti siamilainen, jonka naamataulu oli kuin kesävoinkeltainen täysikuu, ja tuolla vilisi toisten ihmisten välissä pikku japanilaisia, joihin kiinalainen ylioppilas sinkkisen baaritiskin takaa loi ilkeät silmänsä; ja tiskin toisella puolella seisoivat neekeri, yllään vain housut ja takki, mutta ei liivejä eikä edes paitaa, kaupaten jollekin ruotsalaiselle jalokivillä koristettua krusifiksia, saadakseen lisää, ja kai yhä sittenkin lisää, alkoholia); — niin, viimein kuuli Kleophas Leanteri Sampila, joka istui siellä ylen palavassa litistyksessä, uudessa vaaleassa kesäpuvussaan, jättäneenä entisen, mustan ja paksun pyhäpukunsa veljensä hoitoon,